

Тетяна НЕСТЕРЕНКО,

orcid.org/0000-0001-8987-4350

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри української мови

Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка
(Кропивницький, Україна) *tetiananesterenko1207@gmail.com*

ДО ПРОБЛЕМИ ТВОРЕННЯ Й УЖИВАННЯ ФЕМІНІТИВІВ У СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ ДИСКУРСІ

У статті окреслено головні аспекти проблеми дефінування, творення й уживання фемінітивів у сучасному українському дискурсі. Проблема актуалізується фактом узаконення можливості за потреби вживати фемінітиви в кадровій документації, де фіксація ведеться із застосуванням Класифікатора професій. Ці зміни в класифікаторі у відповідності з пунктом 4 параграфа 32 Українського правопису, який, проте, не розв'язує, а навпаки, актуалізує питання про впорядкування творення й стилістичного вживання фемінітивів у сучасній українській мові.

Визначено, що одиниця «фемінітив» характеризується змістовністю, системністю, пластичністю; мовною досконалістю; відповідає міжнародним нормам. Його правомірність підкріплюється відносно сталою традицією вживання терміна в лінгвістичній літературі. Головним недоліком є відсутність таких важливих ознак терміна, як наявність загальноприйнятої дефініції та відсутність кодифікації.

Порушуючи низку проблемних питань (чи можна ототожнювати терміни «фемінітив» та «назва особи на означення жіночої статі»?; чи можна обмежувати рамки терміна фемінітивів одиницями-корелятами до назв осіб чоловічої статі (маскулінативів)?; чи обмежується творення фемінітивів суфіксальним різновидом афіксальної деривації?; чи всі чоловічі назви обов'язково повинні мати жіночі відповідники?), що стосуються обсягу поняття «фемінітив», особливостей його творення та уживання, авторка робить спробу дати визначення терміна. Фемінітиви – іменникові апелятивні назви на позначення осіб жіночої статі за професією, родом занять, соціальним станом і статусом, територіальною належністю, особливими рисами й характеристиками, що корелюють з чоловічими назвами та забезпечують гендерну симетрію в мові.

Нині особливої уваги потребує процес нормалізації фемінітивів-новотворів, які з часом пройдуть апробацію й увійдуть у сучасний український дискурс.

Ключові слова: фемінітив, назва особи на позначення жіночої статі, модифікаційна словотвірна семантика, демаскуліні фемінітиви, маскулінітиви, сучасний український дискурс.

Tetiana NESTERENKO,

orcid.org/0000-0001-8987-4350

Candidate of Philological Sciences,

Associate Professor at the Department of Ukrainian Language

Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University

(Kropyvnytskyi, Ukraine) *tetiananesterenko1207@gmail.com*

THE ISSUE OF FEMINITIVE CREATION AND USE IN MODERN UKRAINIAN DISCOURSE

The article deals with the main aspects of the issue of feminitive definition, creation and usage in modern Ukrainian discourse. The issue is actualized by the fact of legalization of using feminitives in human resources records, which are regulated by Occupation Classifier. These changes in classifier are coordinated with paragraph 32, section 4 of Ukrainian orthography, which doesn't solve the issue of streamlining of creation and stylistic use of feminitives, on the contrary, it makes it more relevant.

It's been determined that the unit "feminitive" is characterized by content; consistency; plasticity; linguistic perfection; conformity with international standards. Its legitimacy is reinforced by continued tradition of the term usage in linguistic literature. The main flaw of the term is the absence of important traits such as a generally accepted definition and codification.

The author attempts to create a definition of the term by discussing a number of challenging issues that deal with the scope of the concept of "feminitive" (can the terms "feminitive" and "title of person with the attribute of female gender" be used interchangeably?; can the scope of the term "feminitive" be limited to units in correlation to titles of persons of male gender (masculinitives)?; is feminitive creation limited by the suffix variety of affix derivation?; should all masculine titles necessarily have female equivalents?). Feminitives are nouns, appellate names designating persons of female

gender by profession, line of work, social situation and status, territorial belonging, special traits and characteristics that correlate with masculine titles and ensure gender symmetry in language.

Nowadays special attention is required by the process of normalization of neologistic femininives that will over time go through approbation and enter the modern Ukrainian discourse.

Key words: *feminitive, title of person with the attribute of female gender, modificational word formation semantics, demasculine femininives, masculinives, modern Ukrainian discourse.*

Постановка проблеми. Український правопис, схвалений постановою Кабінету Міністрів від 22.05.2019 № 437 (далі – Український правопис (2019)), офіційно утвердив уживання фемінітивів, багато з яких ще донедавна перебувало на периферії мовної системи (Український правопис, 2019: 27). Інновація загострила інтерес до питання про фемінні назви в сучасній українській мові та спричинила значний суспільний резонанс. Це стосується не тільки «моди» на фемінітиви, у гонитві за якою часто натрапляємо на відверто курйозні форми типу «членкиня», «посолка» чи «послиня» тощо. Проблема актуалізується ще й фактом узаконення можливості за потреби вживати фемінітиви в кадровій документації (у кадрово-контрактних документах – трудових книжках, наказах, загальному діловодстві, ділових листах та в інших паперах, де фіксація ведеться із застосуванням Класифікатора професій) (Наказ). Ці зміни увідповіднюються з пунктом 4 параграфу 32 Українського правопису (Український правопис, 2019: 27), проте вони не розв’язують, а навпаки, загострюють питання про впорядкування творення та стилістичного вживання фемінітивів у сучасній українській мові, бо Правопис (2019) чи не єдиний на сьогодні документ, де зроблена спроба регламентувати норму вживання жіночих назв, проте ця спроба обмежена кількома рядками, які визначають далеко не повний реєстр суфіксів на означення осіб жіночої статі та загальні особливості їхньої сполучуваності.

Аналіз досліджень. В останнє десятиліття з’явилася низка праць, присвячених проблемі фемінітивів. Формування словотвірної системи іменників з модифікаційним значенням жіночої статі в новій українській мові вивчала С. П. Семенюк. Фемінітиви були об’єктом наукового розгляду в статті А. М. Нелюби «Інноваційні зрушення в українському жіночому словотворі» (Нелюба, 2011: 49–59). Дослідження історії загальних назв жінок виконане в монографії М. П. Брус «Фемінітиви в українській мові: генеза, еволюція, функціонування» (Брус, 2019). Комплексно представлено стимули та чинники новітньої фемінізації назв осіб жіночої статі в контексті загальних процесів мовної та соціальної динаміки сьогодення в монографії А. М. Архангельської «Femina cognita.

Українська жінка у слові й словнику» (Архангельська, 2019). У лінгвокультурологічному аспекті фемінітиви розглядали Л. М. Марчук та М. Ю. Федурко тощо.

Варті особливої уваги питання фемінітивів у гендерних студіях. Резонансною подією став Міжнародний лінгвістичний конгрес «Гендер-PRO 2: ГЕНДЕРНА ЛІНГВІСТИКА І ДИНАМІКА МОВНОЇ НОРМИ» (10–12 листопада 2017 року, Харків, Україна). На конгресі відбулася презентація онлайн-платформи фемінітивів, визначено результати діяльності наукових груп за такими напрямками: гендерна лінгвістика як наука; гендерна лінгвістична експертиза та аналіз; уживання й утворення фемінітивів; динаміка мовної норми з урахуванням антидискримінаційного підходу.

Ведеться робота з кодифікації фемінітивів-новотворів. Вони знайшли відбиток у «Словнику новотворів української мови кінця ХХ– початку ХХІ століття, упорядники Г. М. Віняр, Л. Г. Шпачук (2005), А. М. Нелюби «Словотворчість незалежної України 1991–2011» (Нелюба, 2012). Вийшов друком «Словничок фемінітивів для прес-офіцерів та прес-офіцerek територіальних управлінь державної служби України з надзвичайних ситуацій» (Плачинда, 2018).

Становлення й розвиток фемінітивів у новій українській мові триває. З огляду на розширення сфери вживання фемінітивів та проникнення їх у царину офіційно-ділового стилю на часі створення словника фемінітивів сучасної української літературної мови, існує потреба нормалізації творення й уживання фемінітивів. Тож вивчення цього класу слів є одним з найактуальніших питань сучасної української лінгвістики.

Мета статті – окреслити головні аспекти проблеми дефінування, творення й уживання фемінітивів у сучасному українському дискурсі.

Виклад основного матеріалу. Сучасне українське мовознавство досить активно оперує терміном *фемінатив* (А. М. Архангельська, З. О. Валюх, А. П. Загнітко, О. О. Тараненко, М. Ю. Федурко) або його варіантом, що нині превалює, *фемінітив* (М. П. Брус, Л. М. Марчук, А. М. Нелюба, О. Д. Пономарів та ін.), тоді як ні словники лінгвістичних термінів, ні тлумачні словники термінологічну одиницю не фіксують. Це відбувається

на тлі відносно сталої традиції вживання назв осіб жіночої статі в українській та інших слов'янських мовах й тенденції до зростання їхньої кількості в наш час. О. О. Тараненко зазначає, що процес активізації творення фемінітивів «супроводжується стилістичним перерозподілом уже наявних у мові дериватів на позначення особи жіночої статі, зафіксованих словниками з обмежувальними позначками *розм., рідко, заст.* (філософка, літератка, інженерка), та актуалізацією фемінативів, наявних в українській мові періоду українізації і засвідчених у мові української діаспори (*лідерка, членкиня, прем'єрка тощо*)» (Тараненко, 2013: 76).

У вітчизняній граматичній науці не існує сталої традиції вживати термін **фемінітив**, набагато частіше натрапляємо на такі терміни-відповідники: «найменування жінок» (Є. А. Земська), «назви істот жіночого роду», «назви жіночого роду» (І. І. Ковалик), «назви осіб жіночої статі» (Л. О. Родніна), «моція» (Н. Ф. Клименко), а ще «іменники на означення осіб жіночої статі за професією чи родом діяльності», «співвідносні з чоловічими назви осіб жіночого роду», «парні іменники на позначення осіб жіночої статі», «жіночі назви» тощо. Як справедливо зауважує М. П. Брус, «багатослівні вирази не сприяли чіткому ідентифікуванню таких слів, наслідком чого стало формування й поширення нових термінологічних понять» (Брус, 2019: 29). Так у лінгвістичний обіг вводиться назва **фемінітив**, яка спочатку існує в мовленні як потенційне слово, а згодом поступово утверджується в ролі термінологічного поняття, створюючи навколо себе систему похідних одиниць, серед яких *фемінітивний, фемінітивність, фемінізація, фемінізувати, фемінізування* тощо (Брус, 2019: 30).

Термін **фемінітив** відповідає всім основним вимогам до одиниць такого класу, зокрема характеризується змістовністю, системністю, пластичністю (гнучкістю); мовною досконалістю; відповідає міжнародним нормам. Його правомірність підкріплюється також відносно сталою традицією вживання в лінгвістичній літературі, але, як це не парадоксально, слово не має таких важливих ознак терміна, як наявність дефініції та кодифікація в словниках.

В інтернет-середовищі, журналістиці, а також подекуди в наукових статтях можемо відшукати спроби дефінувати термін. Наприклад, «Фемінітиви – це слова жіночого роду, альтернативні або парні аналогічним поняттям чоловічого роду (які зазвичай використовуються до всіх людей незалежно від їхньої статі): *льотчик – льотчиця, письменник – письменниця, професор – професорка*»

(Плачинда, 2018: 5); «Фемінітиви – назви на позначення жінок за професією (*вчитель – вчителька*), видом діяльності (*студент – студентка*), соціальним статусом, релігією (*католик – католичка*), переконаннями (*соціаліст – соціалістка*), місцем проживання (*киянин – киянка*), рисами та властивостями (*розумник – розумниця, пліткар – пліткарка*) та ін. (Кузьменко, 2018: 127); слово фемінітив (фемінатив) слугує спеціальним позначенням іменників, що характеризують жінок (Бреус, 2019: 41) та ін. Однак жодне з визначень не претендує на повноту й об'єктивність, тому потребує вдосконалення.

Це важливо не лише з позицій наукового підходу, а й для того, аби уникнути будь-яких спекуляцій і запеклих дискусій, у які вступають не тільки й не стільки представники наукової громади, як пересічні користувачі. Наприклад, на сторінці «Обговорення Вікіпедії: Стиль/Фемінітиви» читаємо окрему думку користувача. Maksym Ye. (обговорення), 13 січня 2018: «У кінцевому правилі неприпустимо вживати означення фемінітив або хоч якось самочинно по-вікіпедійному визначити його... Ми можемо при робочих обговореннях (Стилістика й орфографія джерела збережена – Т. Н.) як завгодно писати, приблизно розуміючи, про що йдеться, але в жодному разі цей досі несловниковий іменник чоловічого роду, що роз'яснюється по-різному різними джерелами, а також має ще не усталені варіанти написання в професійній літературі, не повинен з'являтися ані в назві правила, ані в його формулюваннях» або «Термін ще не визначений, але напишімо правило з ним, що зробить невизначене слово базовим елементом норми» (Обговорення Вікіпедії: Стиль/Фемінітиви, 2018).

Найважливіше питання щодо класу слів, на означення якого вживаємо термін **фемінітиви**, – «Уживати чи ні фемініні назви?» – роз'яснює Український правопис (2019). У пункті четвертому параграфу 23 розділу «Правопис суфіксів» міститься інформація про особливості написання іменникових суфіксів:

«-К-, -ИЦ-(Я), -ИН-(Я), -ЕС-

4. За допомогою суфіксів **-к-, -иц-(я), -ин-(я), -ес-** та ін. від іменників чоловічого роду утворюємо іменники на означення осіб жіночої статі. Найуживанішим є суфікс **-к-**, бо він поєднуваний з різними типами основ: *авторка, дизайнерка, директорка, редакторка, співачка, студентка, фігуристка* та ін.

Суфікс **-иц-(я)** приєднуємо насамперед до основ на **-ник**: *верстальниця, набірниця, порадниця* та **-ень**: *ученія*.

Суфікс **-ин-(я)** сполучаємо з основами на **-ець**: *кравчїня, плавчїня, продавчїня*, на приголосний: *майстрїня, філологїня; бойкїня, лемкїня*.

Суфікс **-ес-** рідковживаний: *дияконєса, патронєса, поетєса*» (Український правопис 2019, с. 27).

Справедливості ради слід зважити на те, що в Українському правописі (2019), який регламентує вживання назв на означення осіб жіночої статі, термін **фемінітив** не вживається. Немає в документі також інформації про сферу використання означених одиниць, та й перелік суфіксів, за допомогою яких творять назви осіб на означення жіночої статі, не відрізняється новизною – найбільш цінними для прихильників гендеру є приклади, що ілюструють правило: поряд з традиційними *співачка, студентка, майстриня* зафіксовано колись стилістично марковані одиниці *директорка, продавчиня, філологиня* тощо.

До речі, у вітчизняній науці, як і в українському суспільстві, ніколи не побувала думка про непотрібність назв осіб жіночої статі, адже «тенденція до суфіксального творення іменників зі значенням жіночої статі від маскулінних номінантів внутрішньо властива системі української мови як мови з розвиненою категорією роду» – пише А. М. Архангельська (Архангельська, 2013: 30). І. Р. Вихованець зазначає, що найтипівішим і найпродуктивнішим способом творення іменників на позначення осіб в українській мові постає співвідносність назв осіб чоловічого і жіночого роду, яка втілюється в суфіксальному різновиді афіксальної деривації, зокрема, за допомогою суфіксів «утворюються співвідносні іменники жіночого роду від іменників чоловічого роду на позначення осіб за фахом, суспільною діяльністю, національністю, територіальною належністю» (Вихованець, 2004: 91). Радше проблема стосується подолання стереотипу про недопущення вживання фемінітивів у сфері офіційно-ділового стилю.

Аналіз підручників і посібників з української мови для закладів загальної середньої освіти й вищих навчальних закладів, опублікованих у різний час, вивляє динаміку поглядів на стилістичне вживання іменників на позначення осіб жіночої статі. Так, у підручнику «Сучасна українська літературна мова. Морфологія» за ред. акад. І. К. Білодіда (1969) зазначено: відповідно до статі розрізняється чоловічий і жіночий рід у парних іменниках – назвах осіб за професією, національною належністю, родом заняття тощо; тут граматична категорія роду іменників, проявляється найвиразніше... причому іменники жіночого роду часто є похідними від іменників чоловічого роду: *робітник – робітниця, українець – українка* тощо (СУЛМ, 1969: 51–52). Далі йдеться

про обмеженість уживання жіночих відповідників та чинники, які на це впливають: «Проте багато іменників – назв професій, посад та звань – для обох статей мають здебільшого тільки форму чоловічого роду: інженер, інспектор, академік, капітан тощо. Це явище пояснюється соціально-економічними умовами виникнення відповідних назв: у минулому такі професії, посади та звання стосувалися чоловіків» (СУЛМ, 1969: 51–52). Порівняймо думку авторів сучасного видання, яке хоч за часом і випереджає Український правопис (2019), але дає цілком правильні прогнози щодо найближчого майбутнього фемінітивів. У підручнику С. В. Шевчук (2018) читаємо: «Офіційними назвами професій, посад, звань слугують іменники **чоловічого роду** (виділення наше – Т. Н.). У ділових документах їх уживають незалежно від статі особи: прем'єр-міністр провів, провела засідання; секретар РНБО запізнився, запізнилася. Це зумовлено тим, що зазвичай ці посади обіймали чоловіки.

Зі зміною гендерної політики офіційно-діловий стиль поповнюватимуть словоформи із суфіксами жіночого роду: прем'єрка, президентка, завідувачка, директорка, що ми вже спостерігаємо в публіцистичному, художньому та розмовно-побутовому мовленні: доповідачка, лікарка, редакторка» (Шевчук, 2018: 145–146).

Наступним важливим кроком у цьому напрямі є Наказ Мінекономіки від 18.08.2020 № 1574 «Про затвердження Зміни № 9 до національного класифікатора ДК 003:2010», що регламентує зміни до Класифікатора професій (КП): «У КП професійні назви робіт наводяться в чоловічому роді, окрім тих назв, які застосовуються виключно в жіночому роді (*економка, нянька, покоївка, сестра-господиня, швачка*). За потребою користувача, при внесенні запису про назву роботи до кадрової документації окремого працівника, професійні назви робіт можуть бути адаптовані для означення жіночої статі особи, яка виконує відповідні роботи (відповідно до пункту 4 параграфа 32 Українського правопису, схваленого постановою Кабінету Міністрів України від 22 травня 2019 № 437. Наприклад, *інженер – інженерка, верстатник широкого профілю – верстатниця широкого профілю, соціолог – соціологиня*» (Про затвердження Зміни № 9).

Утім, класифікатор стверджуючи можливість уживати назви на означення жіночої статі особи, не подає самого переліку професій і в такий спосіб залишає питання не врегульованим, що повинно спонукати фахівців до скорішого його розв'язання. Передусім варто приділити увагу дефінуванню терміна фемінітив, що сприятиме

його скорішій кодифікації. Це вимагає чіткого обмеження обсягу покладеного в основу терміна наукового поняття. Вочевидь, цьому сприятиме пошук відповідей на низку питань.

1. Чи можна ототожнювати терміни «фемінітив» та «назва особи на означення жіночої статі»?

Вочевидь, можна. Тут ідеться про різні традиції в називанні. Термінологічну сполуку «*назва особи на означення жіночої статі*» вживали в дослідженнях із української граматики, зокрема словотвору, морфеміки та морфології, тоді як термін фемінітив має витоки з гендерної лінгвістики, напряду мовознавства, представники якого досліджують гендерні аспекти мови й мовлення із застосуванням лінгвістичного понятійного апарату. Це ототожнення, з одного боку, спричиняє небажану синонімію термінів, а з іншого, – є показником притаманної мові здатності до змін, що спонукає до пошуку більш вдалого терміна, а також відбиває мовознавчі тенденції до розвитку міжгалузевих зв'язків, тяжіння до прагматизації й розгляду категорійних значень з позицій функційної лінгвістики. У підсумку відбувається транстермінологізація – перенесення готового терміна з однієї галузі знань в іншу з повним або частковим переосмисленням. Так, одна з одиниць терміносистеми гендерної лінгвістики «фемінітив» заміщає термінологічний ряд «*назви істот жіночого роду*», «*назви жіночого роду*», «*назви осіб жіночої статі*», «іменники на означення осіб жіночої статі». На нашу думку, серед причин експансії терміна фемінітив є його стислість і влучність порівняно з відповідниками, якими оперує традиційно граматики, адже більшість наведених традиційних номенів за структурою є багатоконпонентними термінологічними сполуками.

2. Чи можна обмежувати рамки терміна фемінітивів одиницями- корелятами до назв осіб чоловічої статі (маскулінативів)?

Це питання дослідники в різний час розв'язували неоднаково. Насправді йдеться про відмінність у підходах до кваліфікації назв жінок. Згідно з традиційним підходом, назви на позначення жіночої статі є відповідниками іменників чоловічого роду, утворюються на їх базі за допомоги спеціальної системи модифікаційних суфіксів (СУЛМ, 1969; Вихованець, 2004).

А. М. Архангельська висловлює переконання, що «аналіз суто жіночих номінантів (фемінативів) поза системою відповідних чоловічих (маскулінізмів) є методологічно недостатнім і дослідницьки недоцільним. Він не дає можливості простежити вектори розвитку, динаміку формування парних іменників жіночого роду на базі чоловічих чи

інших наявних у мові найменувань, які є твірними, у ретроспективі, виявити інтенсивність фемінізувальних процесів у різні періоди розвитку української мови та доказово підійти до кваліфікації такого явища, як фемінізація...» (Архангельська, 2013: 33). Але ж як тоді кваліфікувати номінанти *feminina tantum*, демаскулінні фемінативи, що «утворювалися “черезкроковим” шляхом» (Брус, 2019: 32) типу *економка*, *нянька*, *покоївка*?

Останнім часом набуває популярності широкий підхід, відповідно до якого фемінітивами вважають увесь спектр одиниць, уживаних на означення особи жіночої статі. У монографії «*Femina cognita. Українська жінка у слові й словнику*» (2019) А. М. Архангельська наголошує на складності й різноманітності засобів мовного позначення особи жіночої статі, які формуються взаємодією типологічно відмінних апелятивних, онімних назв і антропоформул та відонімних апелятивних дериватів, що виникли у царині лексики, словотвору й синтаксису і виявляють різну активність та продуктивність із синхронно-діахронного погляду (Архангельська, 2019: 14). Цей підхід, на перший погляд, видається більш перспективним, однак робить поняття фемінітива аморфним, утруднює кваліфікацію таких одиниць. Уважаємо, що до фемінітивів варто зараховувати іменникові апелятивні одиниці, тоді як онімні назви й антропоформули належать до іншого класу одиниць.

Слушною є позиція М. П. Брус, яка вважає, що творення фемінітивів у ролі співвідносних до відповідних маскулінативів номінацій поступово переросло в загальномовну власну тенденцію (Брус, 2019: 232). Кваліфікуючи фемінітиви, слід зважати на те, що їхня більшість є відповідниками до чоловічих назв, однак сюди зараховуємо також іменники *feminina tantum*, що утворилися відразу як назви осіб жіночої статі одиниці.

Відповідь на питання про обов'язковість/необов'язковість кореляції фемінітивів з маскулінітивами має стати початком спроби дефінувати фемінітиви.

3. Чи обмежується творення фемінітивів суфіксальним різновидом афіксальної деривації?

Головною тенденцією творення фемінітивів є продукування переважно суфіксальним способом. Більшість дослідників вважає, що словотвірною базою для таких новотворів є іменники-назви чоловічих осіб. Суфіксальний словотвір жіночих назв неодноразово ставав предметом дослідження в лінгвістичних працях, як-от у статті З. О. Валюх «Реалізація модифікаційної словотвірної семантики в українських фемінативах» (Валюх, 2013). Визначено й арсенал словотворчих

засобів, суфікси на означення осіб жіночої статі –к(а), –иц(я), –ин(я), рідше –ес(а). За такого підходу суфікси творять модифікаційні назви істот жіночої статі, не змінюючи при цьому ні частини-мовної належності, ні лексичного значення твірної одиниці, лише вносять у нього новий відтінок, зокрема фемінінний, наприклад, *кандидат – кандидатка, жрець – жриця, філолог – філологиня*. Відносно струнку словотвірну модель порушують демаскуліні фемінативи, поодинокі випадки утворення чоловічих похідних на базі жіночих назв, як-от: *доярка > дояр*, відсутність суфіксів у парному жіночому називання *кума > кум, теща > тещь* тощо.

Тут варто зазначити: чоловічі й жіночі назви є окремими лексемами, а не їх формами, що в середині минулого століття переконливо довів фундатор українського словотвору І. І. Ковалик науково обґрунтував, що найменування жінок стосовно назв чоловіків є окремими лексемами, а не їх формами (Ковалик, 1962: 10).

4. Чи всі чоловічі назви обов'язково повинні мати жіночі відповідники? Як чинити з тими одиницями,

творення фемінитивів на базі яких є відверто штучним, немилозвучним, як-от: *членкиня, поетка*?

Результати досліджень засвідчують, що маскулінізми в генерувальній функції не є питомими для української мови, навіть нав'язана радянською наукою норма вживання їх в офіційно-діловому стилі на позначення назв осіб за професією чи родом занять нині відходить у минуле. На зміну маскулінізмам приходять фемінитиви, і завдання науковців – нормалізувати процес формування цих новотворів, які пройдуть апробацію часом та увійдуть у сучасний український дискурс.

Доходимо висновку, що фемінитиви – іменникові апелятивні назви на позначення осіб жіночої статі за професією, родом занять, соціальним станом і статусом, територіальною належністю, особливими рисами й характеристиками, що корелюють з чоловічими назвами та забезпечують гендерну симетрію в мові.

Виокремлені питання тісно пов'язані між собою, і відповіді на них увиразнять розуміння обсягу наукового поняття та дефініції терміна «фемінитив».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Архангельська А. М. До проблеми словотвірної фемінізації в українській мові новітньої доби: традиція і сучасність. *Мовознавство*, 2013, № 6. С. 27–40.
2. Архангельська А. *Femina cognita*. Українська жінка у слові й словнику. К.: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2019. 444 с.
3. Брус М. П. Фемінитиви в українській мові: генеза, еволюція, функціонування : монографія. Івано-Франківськ : ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 2019. 440 с.
4. Валюх З. О. Реалізація модифікаційної словотвірної семантики в українських фемінативах. *Проблеми сучасної філології: лінгвістика, літературознавство, лінгводидактика* : зб. наук. праць. Полтава, 2013. Вип. 6. С. 16–21.
5. Вихованець І., Городенська К. Теоретична морфологія української мови : Академічна граматики української мови / за ред. І. Вихованця. К. : «Пульсари», 2004. 400 с.
6. Ковалик І. І. Словотворчий розряд суфіксальних загальних назв живих істот жіночої статі у східнослов'янських мовах у порівнянні з іншими слов'янськими мовами. *Питання українського мовознавства*. Львів : Вид-во Львівського ун-ту, 1962. Кн. 5. С. 3–34.
7. Кузьменко Ю. І. Які перспективи мають фемінитиви в сучасній українській мові?. Мовні і концептуальні картини світу. 2018. Вип. 2 (62). С. 127–138: URL: <http://mova.knu.ua/wp-content/uploads/2019/11/18.pdf>
8. Нелюба А. М. Інноваційні зрушення в українському жіночому словотворі. *Лінгвістика*. 2011. № 2 (23). С. 49–59.
9. Обговорення Вікіпедії : Стиль/Фемінитиви. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Обговорення_Вікіпедії:Стиль/Фемінитиви
10. Плачинда Г. Словничок фемінитивів для пресофіцерів та пресофіцерок територіальних управлінь Державної служби України з надзвичайних ситуацій. Київ, 2018. 10 с.
11. Про затвердження Зміни № 9 до національного класифікатора ДК 003:2010: наказ Міністерства економіки від 18.08.2020 р. № 1574. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=c1108c0b-54f2-4e12-b196-efe22f195e05&title=NakazMineskonomikiVid18-08-2020-1574-proZatverdzhenniaZmini9-DoNatsionalnogoKlasifikatoraDk003-2010->
12. Сучасна українська літературна мова. Морфологія / за заг. ред. акад. АН УРСР І. К. Білодіда : Наук. думка, 1969. 583 с.
13. Тараненко О. О. Мова української західної діаспори і сучасна мовна ситуація в Україні (на загальнослов'янському тлі). *Мовознавство*. 2013. № 2–3. С. 63–99.
14. Український правопис / Національна академія наук України. Київ : Наукова думка, 2019. 392 с.
15. Шевчук С. В. Українська мова (рівень стандарту) підручник для 10 класу закладів загальної середньої освіти. Київ; Ірпінь : ТОВ Видавництво «Перун», 2018. 256 с.

REFERENCES

1. Arkhanhelska, A. M. (2013). Do problemy slovotvirnoi feminizatsii v ukrainiskii movi novitnoi doby: tradytsiia i suchasnist. [The issue of feminization in word formation in Ukrainian language of modern age: tradition and contemporarity]. *Movznavstvo*, № 6 [in Ukrainian].

2. Arkhanhelska, A. M. (2019). Femina cognita. Ukrainska zhinka u slovi y slovnyku. [Femina cognita. Ukrainian woman in language and dictionary]. Kyiv: Vydavnychiy dim Dmytra Buraho [in Ukrainian].
3. Brus, M. P. (2019). Feminityvy v ukrainskii movi: heneza, evoliutsiia, funktsionuvannia : monohrafiia. [Feminitives in Ukrainian language: genesis, evolution, functioning: the monography]. Ivano-Frankivsk: DVNZ «Prykarpatskyi natsionalnyi universytet imeni Vasylia Stefanyka». [in Ukrainian].
4. Valiukh, Z. O. (2013). Realizatsiia modyfikatsiinoi slovotvirnoi semantyky v ukrainskykh feminityvakh. [Realization of modificational wrd formation semantics in Ukrainian feminitives]. Poltava, vyp 6 [in Ukrainian].
5. Vykhovanets, I; Horodenska, K. (2004). Teoretychna morfolohiia ukrainskoi movy : Akademichna hramatyka ukrainskoi movy. [Theoretical morphology of Ukrainian language: Academical grammar of Ukrainian language]. Kyiv: Pulsary [in Ukrainian].
6. Kovalyk, I. I. (1962). Slovotvorchy rozriad sufiksalnykh zahalnykh nazv zhyvykh istot zhinochoi stati u skhidnoslovianskykh movakh u porivnianni z inshymy slovianskymy movamy. [Word-forming category of suffix common names of living creatures of female gender in Eastern Slavic languages compared to other Slavic languages]. Lviv: Vydavnytstvo Lvivskoho universytetu [in Ukrainian].
7. Kuzmenko, Y. I. (2018). Yaki perspektyvy maiut feminityvy v suchasni ukrainskii movi?. Movni i kontseptualni kartyny svitu. [What are the perspectives of feminitives in modern Ukraine language? Language and conceptual images of the world]. <http://mova.knu.ua/wp-content/uploads/2019/11/18.pdf> [in Ukrainian].
8. Neliuba, A. M. (2011). Innovatsiini zrushennia v ukrainskomu zhinochomu slovotvori. [Innovational changes in Ukrainian female word formation]. Lnhvistyka, № 2.9 [in Ukrainian].
9. Wikipedia discussion: Styl/Feminityvy [Style/Feminitives]. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Обговорення_Вікіпедії:Стиль/Фемінітиви
10. Plachynda, H. (2018). Slovnychok feminityviv dlia presofitseriv ta presofitserok terytorialnykh upravlin Derzhavnoi sluzhby Ukrainy z nadzvychainykh sytuatsii. [Dictionary of feminitives for press-officers of territorial departments of State Emergency Service of Ukraine]. Kyiv. [in Ukrainian].
11. Pro zatverdzhennia Zminy № 9 do natsionalnogo klasyfikatora DK 003:2010: nakaz Minekonomiky vid 18.08.2020 r. № 1574. [On approval of Amendment № 9 to the national classifier DK 003: 2010: order of the Ministry of Economy] URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=c1108c0b-54f2-4e12-b196-efe22f195e05&title=NakazMineko nomikiVid18-08-2020-1574-proZatverdzhenniaZmini9-DoNatsionalnogoKlasifikatoraDk003-2010-> [in Ukrainian].
12. Bilodid, I. K. (1969). Suchasna ukrainska literaturna mova. Morfolohiia. [Modern Ukrainian literary language. Morphology]. Kyiv: Naukova Dumka [in Ukrainian].
13. Taranenko, O. O. (2013). Mova ukrainskoi zakhidnoi diaspory i suchasna movna sytuatsiia v Ukraini (na zahalnoslovianskomu tli). [The language of the Ukrainian Western Diaspora and the current language situation in Ukraine (with general Slavic background)]. Movoznavstvo, № 2–3 [in Ukrainian].
14. (2019). Ukrainskyi pravopys / Natsionalna akademiia nauk Ukrainy. [Ukrainian orthography / National Academy of Sciences of Ukraine]. Kyiv: Naukova Dumka [in Ukrainian].
15. Shevchuk, S. V. (2018). Ukrainska mova (riven standartu) pidruchnyk dlia 10 klasu zakladiv zahalnoi serednoi osvity. [Ukrainian language (standard level) textbook for 10th grade general secondary education institutions]. Irpin: Perun Publishing House LLC. [in Ukrainian].